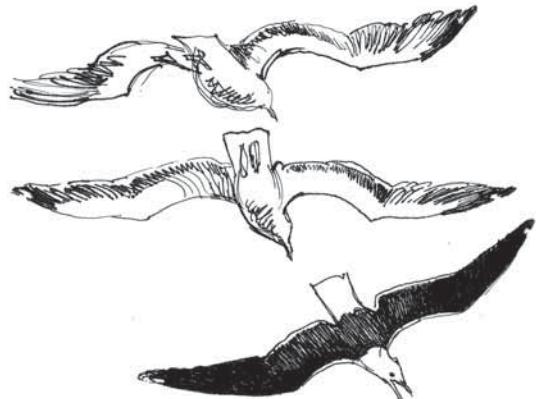

Sildemåge *Larus fuscus*

Lesser black-backed gull

Sildemågen yngler langs Nord- og Vesteuropas kyster fra Hvidehavet til Den Iberiske Halvø. Arten er opdelt i tre underarter: *L. f. fuscus*, som yngler i Østersøen og det nordlige Skandinavien, *L. f. intermedius*, som yngler i det sydlige Skandinavien og Vadehavet, og *L. f. graellsii*, som bl.a. yngler på De Britiske Øer og i Kanal-egnene. Den danske sildemågebostand voksede gennem 1940'erne og 1950'erne,

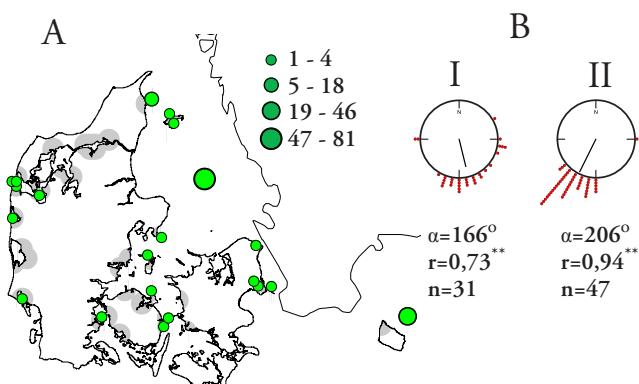

Fig. 2. A) Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt, samt artens danske yngleudbredelse (1993-96). Ringing sites for birds later recovered, and breeding distribution (1993-96).
B) Retning af direkte efterårstræk (jul-dec, >300 km) for fugle märket på Græsholm (I) og i resten af landet (II). Direction of direct autumn migration (Jul-Dec, >300 km) of birds ringed on Græsholm (I) and in other parts of Denmark (II).

og er i dag estimeret til 4.000-6.000 par. Den yngler på Bornholm og Græsholmen i Østersøen og i de indre danske farvande, Kattegat, Limfjorden og ved de vestjyske fjorde og i Vadehavet. De fleste danske ynglefugle tilhører underarten *intermedius*, og *fuscus* yngler med 5-10 par på Bornholm og Græsholmen (Lyngs 2005). *L. f. graellsii* overvintrer mellem De Britiske Øer og Marokko, *L. f. intermedius* trækker

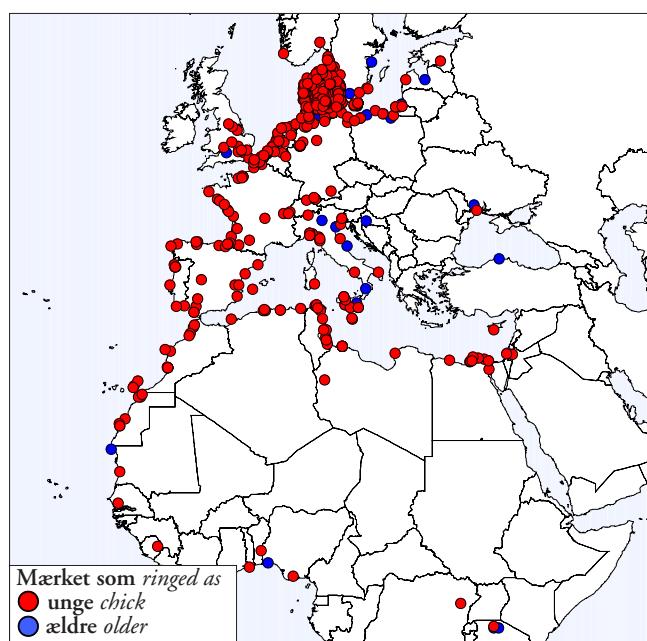

Fig. 1. Samtlige genfund af sildemåge ringmærket i Danmark (n=1.104). All recoveries of lesser black-backed gull ringed in Denmark (n=1,104).

Fakta Facts

Mærkninger Birds ringed	16.346
Genmeldinger Recoveries	
Antal genmeldinger No. of recoveries	1.104
-heraf uden for Danmark Recovered abroad	408(37%)
Antal fugle No. of individuals	1.083
-heraf mærket som unger Ringed as chicks	1.021(94%)
Genmeldingsandel Proportion recovered	6,6%
Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark	372
Ringed abroad and recovered in Denmark	

Ekstremer Extremes

Højeste alder Oldest bird	28 år 10 mdr.
Længste afstand Longest dist.	Tanzania Tanzania 6.593 km
Nordligst Northernmost	Norge Norway (59° 35'N)
Sydligst Southernmost	Tanzania Tanzania (02° 00'S)
Østligst Easternmost	Israel Israel (34° 46'E)
Vestligst Westernmost	Mauretanien Mauritania (17° 01'W)

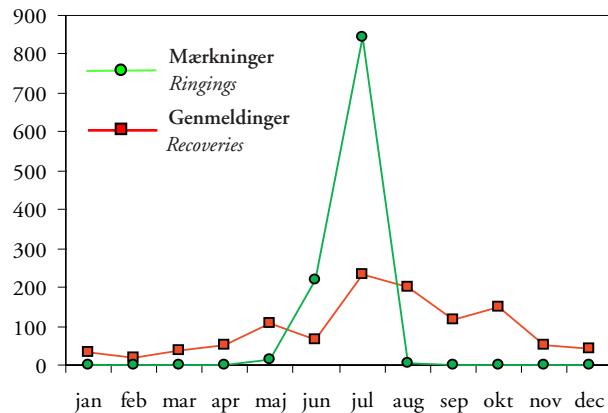

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for genfund af sildemåge. Month of ringing and recovery of recovered lesser black-backed gull.

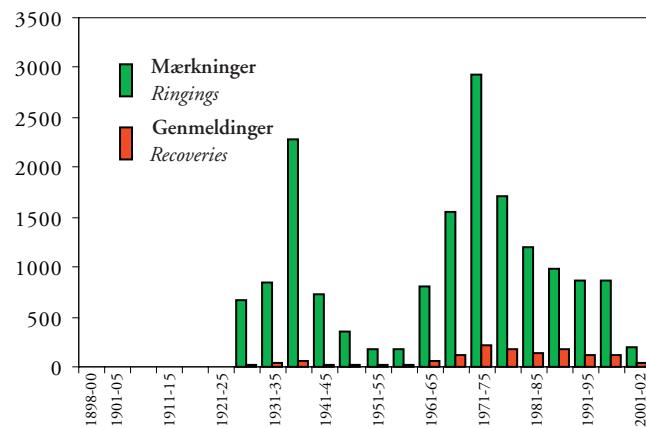

Fig. 4. Mærknings- og genmeldingsår for sildemåge ringmærket i Danmark. Ringing and recovery year of lesser black-backed gull ringed in Denmark.

enten langs Europas vestkyst eller over det europæiske fastland til hhv. Vestafrika og Middelhavsområdet, mens *L. f. fuscus* trækker syd eller sydøst til det østlige Middelhav eller videre til Østafrika syd for Sahara. I Danmark observeres flest trækkende sildemåger i april-maj og august-september.

Mærknings- og genmeldingsdata

I Danmark blev de første sildemåger ringmærket af Dansk Ornithologisk Central i 1927, og i alt er mærket 16.346 fugle. Antallet af mærkninger voksede i takt med bestanden indtil omkring 1940, hvorefter der blev mærket relativt få fugle indtil begyndelsen af 1960'erne (fig. 4). Det højeste antal blev mærket i 1973 (1.060). Siden 1998 er der mærket under 200 sildemåger årligt.

I alt 1.083 sildemåger er genmeldt, svarende til en genmeldingsandel på 6,6%. De genmeldte fugle stammer fra mærkninger især på Anholt (75%), Græsholmen (13%) og Hirsholmene (5%; fig. 2A). Næsten alle de genmeldte fugle er ringmærket som unger i juni og især juli, mens kun 16 er mærket som voksne. Da solvmåger og sildemåger kan yngle side om side, er der en risiko for fejlbestemmelse af ungerne. Det kan derfor ikke udelukkes, at nogle af fundene i Nordeuropa i det sene efterår eller vinteren i virkeligheden har været solvmåger. Der foreligger oplysninger om 372 sildemåger mærket i udlandet og genmeldt i Danmark.

Træk og overvintring

Danske ynglefugle, Græsholm-bestanden. På Græsholmen ved Bornholm er der siden 1930'erne ringmærket *L. f. fuscus* (Lyngs 1992). Genfundene viser, at ungfuglene forlod kolonien i slutningen af juli, hvor en fugl er gen-

fundet på Bornholm, og en anden i Letland. Nogle af Græsholmens sildemåger strejfede i efterårsmånederne omkring i de indre danske farvande. I september var trækket for alvor igang, og gennemsnitspositionen er placeret i Tjekkiet (fig. 5). Trækket gik for de fleste vedkommende mod syd (fig. 2B I), gennem det centrale Europa til Italien og det østlige Middelhav (fig. 6B). Den første fugl i Adriaterhavet er genfundet 2. september, og de fleste fund i Italien er gjort i slutningen af september og i oktober. Nogle fugle trak i en mere østlig retning via Sortehavet (fig. 6B). Ruterne via hhv. Adriaterhavet og Sortehavet mødtes sandsyn-

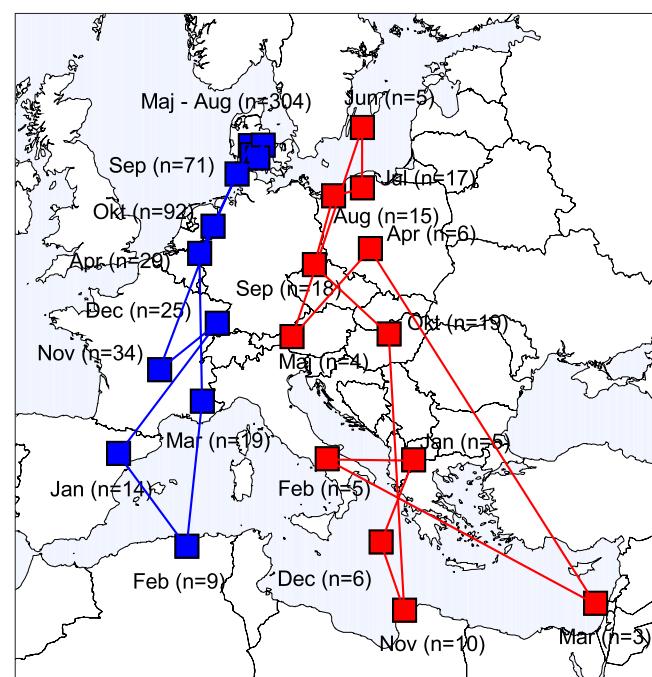

Fig. 5. Månedlige gennemsnitspositioner for sildemåge ringmærket hhv. på Græsholm (rød) og i resten af Danmark (blå). Monthly mean positions of lesser black-backed gull ringed on Græsholm (red) and in the rest of Denmark (blue).

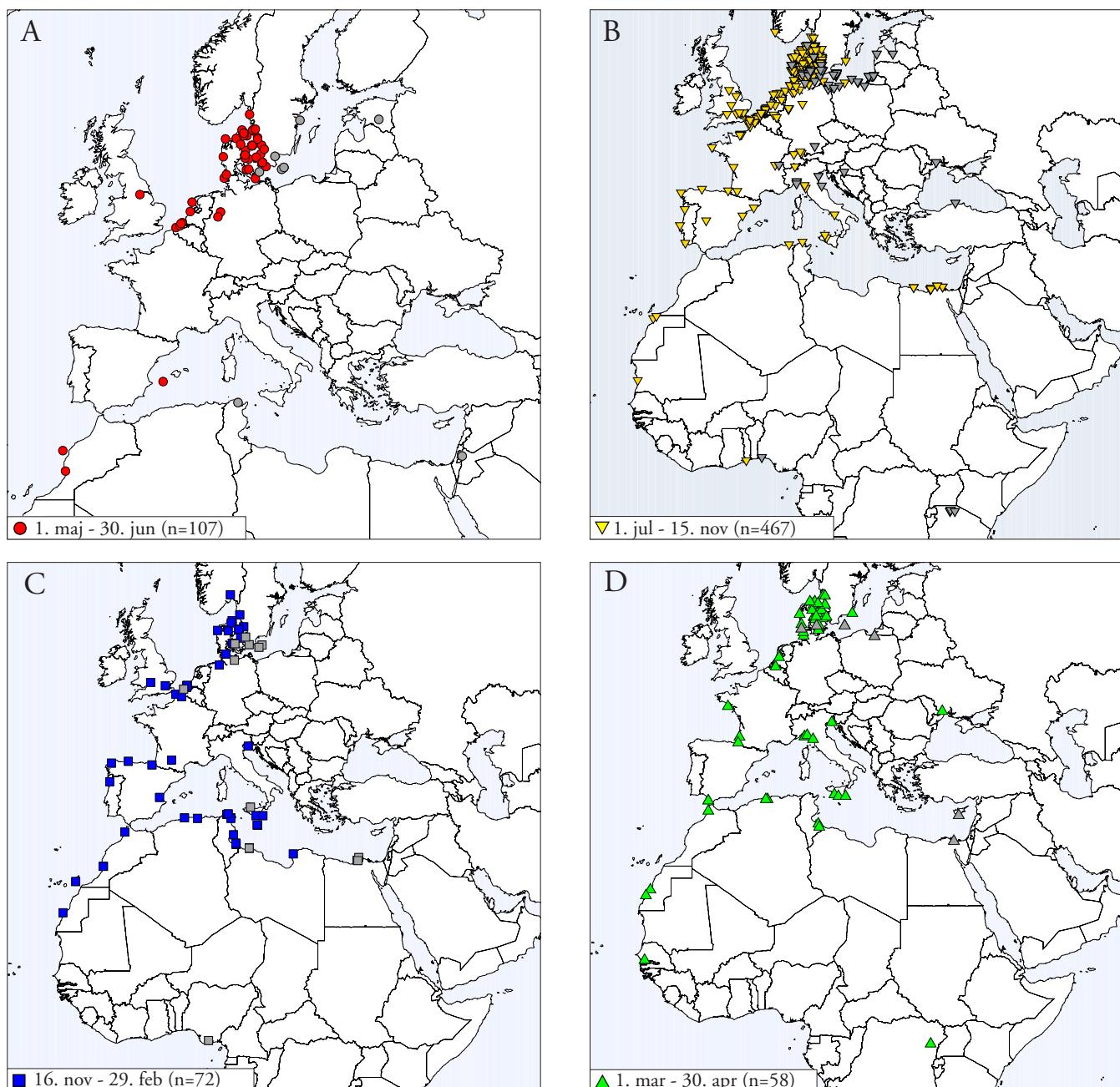

Fig. 6. Genmeldinger fra A) yngletiden, B) efterårs-, C) vinter- og D) forårspérioden af sildemåge ringmærket i Danmark. Genfund af fugle ringmærket på Græsholmen (*L. f. fuscus*) er vist med grå symboler. Recoveries during A) the breeding season and B) autumn, C) winter and D) spring of lesser black-backed gull ringed in Denmark. Recoveries of birds ringed on Græsholm (*L. f. fuscus*) are indicated by grey symbols.

ligvis i den østligste del af Middelhavet, hvor der foreligger flere genfund fra Egyptens nordkyst (fig. 6B).

De første fugle er genmeldt fra vinterkvarteret ved Victoriasøen i Tanzania 10. oktober (fig. 6B). Sildemågerne er i vinterperioden primært genfundet i den centrale og østlige del af Middelhavsområdet (fig. 6C). To genfund fra Nigeria i Vestafrika i november og december er bemærkelsesværdige, da de rejser spørgsmål ved, om fuglen er trukket fra Østafrika mod vest over det Afrikanske kontinent. Gennemsnitspositionen er placeret i den østlige del af Middelhavet fra november til marts (fig. 5).

Zoologisk Museum har i samarbejde med tyske og finske kollegaer forsøgt at få sildemåger med satellitsendere, hvilket har givet et endnu mere detaljeret billede af de baltiske sildemågers træk. De satellitmærkede fugle trak uden stop til Sortehavet, hvor de ankom 10. september. Her blev de i 10 dage, før de trak til Nildeltaet i Egypten, hvor de ankom i slutningen af september. Den ene fugl blev sandsynligvis i dette område vinteren over, mens den anden trak til Victoriasøen, hvortil den ankom 29. september. Den sidste distance på 3.500 km blev tilbagelagt på 92 timer, svarende til 38 km/t.

I perioden december-februar er seks fugle genfundet i Danmark, Sverige og Nordtyskland (fig. 6C). Det er uvist, om disse fugle er sildemåger, der aldrig kom med på trækket, eller fejlbestemte sølvmåger.

Forårstrækket forløber i marts-april (fig. 5), og i denne periode foreligger bl.a. genfund fra Cypern (30. marts) og Egypten (15. april). Fuglene ankommer til kolonien på Græsholm i den sidste uge af marts (Lyngs 1992).

Syv etårige sildemåger er genfundet i Danmark og vores nabolande fra april til oktober, hvilket viser, at nogle returnerer i deres første sommer. Genfund fra Middelhavsområdet af etårige fugle viser, at andre tilbringer sommeren i vinterkvarteret (fig. 6A).

Ynglefugle fra de øvrige danske kolonier. Sildemågerne i de øvrige danske kolonier tilhører hovedsagelig underarten *intermedius*. Spredningen væk fra kolonierne sker i slutningen af august, hvor ungfugle fra Anholt bl.a. er fundet ved Frederikshavn, Vejle og Hvide Sande, og en ungfugl fra Rønland Sandø ved Thyborøn er fløjet til Øland i Østersøen. I september har de fleste fugle forladt kolonierne, og der er på dette tidspunkt mange genfund fra de forskellige danske kyststrækninger. Enkelte fugle er genfundet i det tyske Vadehav, og en enkelt er skudt i det nordligste Italien. Denne fugl var formodentlig trukket stik syd over det europæiske fastland; en rute der åbenbart benyttes af en del danske sildemåger. Således er der genfund fra Sydtyskland, Østrig og Schweiz i oktober og fra Middelhavskysten i Italien, Tunesien og Algeriet i oktober-november. Målet for dette træk er den centrale del af Middelhavet, hvor der er genfund fra Spanien (6), Italien (12), Malta (2), Algeriet (7), Tunesien (14), Libyen (1) og Egypten (1) (fig. 6B & C).

En (større) del af fuglene trækker i stedet sydvest (fig. 2B II) langs Europas vestkyst til bl.a. Nordvestafrika (fig. 6B). På Den Iberiske Halvø er de første fugle genfundet midt i oktober. Nogle danske fugle overvintrer på Den Iberiske Halvø, mens andre fortsætter til Vestafrika, hvor der er genfund fra Marokko til Ghana. Det tidligste genfund fra Afrika er 17. oktober.

Dette vestlige træk illustreres af en sildemåge, som forsynet med satellitsender forlod kolonien på Saltholm i slutningen af august 1999. Fuglen rundede Skagen, og opholdt sig herefter i Vadehavet indtil slutningen af september. Herefter trak den gennem Kanalen og - i løbet af oktober - over Bretagne og langs kysten af Den Iberiske Halvø. Fuglen krydsede fra Portugal til Marokko omkring månedsskiftet oktober-novem-

ber og ankom til vinterkvarteret i Banc d'Arguin i Mauritanien i slutningen af november (C. Rahbek in litt.).

Blandt ynglefuglene på Anholt er omkring 130 genfundet på den sydvestlige trækrute, mens omkring 60 er genfundet på den sydgående rute via Alperne, Italien og Middelhavsområdet. Det er bemærkelsesværdigt, at to farvemærkede kulsøskende udklækket på Saltholm trak i forskellige retninger i deres første leveår. Den ene blev aflæst på de Zeelandske Øer i det sydlige Holland i september (700 km SV), og den anden i Tunesien i januar (2.300 km S) (K. T. Pedersen pers. medd.).

Forårstrækket foregår i marts-april (fig. 5), og i denne periode er to Saltholm-fugle, ringmærket i 1960'erne, genfundet i D.R. Congo (9. marts) og Ukraine (29. marts), altså i områder som især gæstes af *fuscus*-fugle. De øvrige forårsfund ligger alle i de samme områder som efterårs- og vinterfundene (fig. 6D). I april er gennenmsnitspositionen placeret i Holland, og i maj er den atter i Danmark. 14 etårige fugle er genfundet i sommerperioden; syv i Danmark, tre i Holland, og de sidste fire i hhv. Spanien, Belgien, England og Sverige.

Træk- og vintergæster. Danmark gæstes i trækperioden af udenlandske sildemåger, primært fra Norge, Sverige og Finland (fig. 7).

De første gæster dukker op i Danmark i august. Antallet af norske og svenske sildemåger toppe i september, mens antallet af finske toppe i oktober. På Christiansø observeres flest baltiske sildemåger

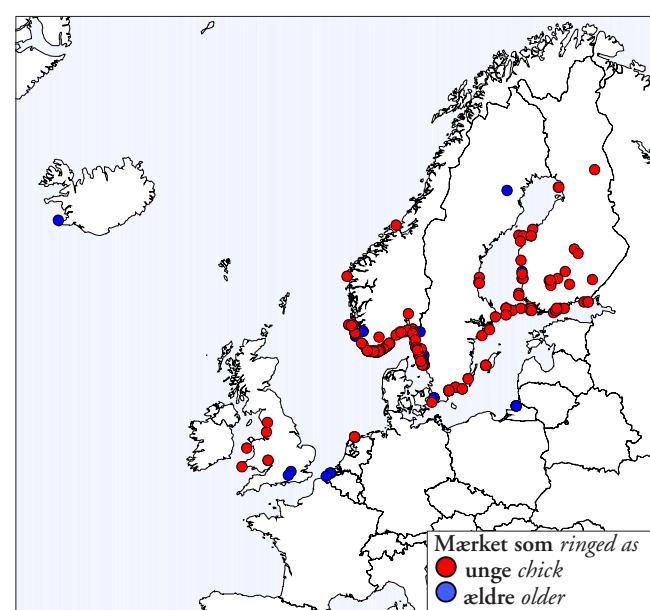

Fig. 7. Mærkningslokaliteter for sildemåge ringmærket i udlandet og genmeldt i Danmark (n=372). Ringing localities of lesser black-backed gull ringed abroad and recovered in Denmark (n=372).

i September (Lausten & Lyngs 2004). Norske sildemåger optræder hyppigst ved den jyske vestkyst, mens finske og svenske fugle er hyppigere i det østlige Danmark. Hovedparten af trækgæsterne er atter ude af landet i slutningen af oktober, men der er dog genfundet 40 udenlandske sildemåger i Danmark i perioden december-februar. De fleste norske sildemåger tilhører underarten *intermedius* og trækker som størstedelen af de danske enten langs vestkysten af Europa og Afrika eller over det europæiske fastland til Middelhavet (Bakken m.fl. 2003). I det nordlige Norge yngler underarten *fuscus*, og enkelte af disse er genfundet ved Sortehavet.

Ud over gæster fra Norge, Sverige og Finland er der også genfundet enkelte britiske, hollandske og belgiske sildemåger samt fem fra Kaliningrad. Endvidere er en etårig islandsk sildemåge aflæst på Fanø i august.

81 udenlandske sildemåger er genfundet i Danmark i yngletiden (maj-juli), flest norske (53) og svenske (18), men også nogle få finske (4), engelske (3), belgiske (2) og hollandske (1). Blandt disse var 11 etårlige, 14 toårlige og 5 treårlige, altså ikke-kønsmodne fugle som formodentligt har oversomret i de danske farvande. Resten var kønsmodne, og flere norske og svenske samt et par belgiske, hollandske og engelske er genfundet i de danske kolonier, hvilket afslører en vis udveksling med disse bestande.

Genmeldings- og dødsårsager

Blot 10% af genmeldingerne drejer sig om aflæsninger af ringe på levende fugle (fig. 8A). Hovedparten af aflæsningerne er foretaget i Danmark, Holland, Tyskland, Frankrig og Belgien.

For de fleste dødfundne sildemåger er dødsårsagen ikke kendt (fig. 8B). Den primære kendte dødsårsag er

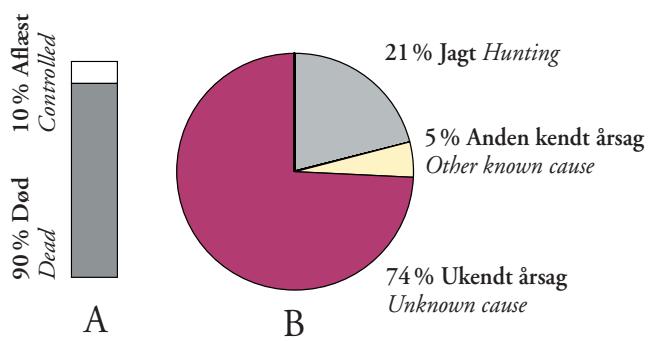

Fig. 8. A) Genmeldingsårsager (n=1.104) og B) dødsårsager (n=994) for sildemåge ringmærket i Danmark. A) Cause of recovery (n=1.104) and B) cause of death (n=994) of lesser black-backed gull ringed in Denmark.

jagt. Over halvdelen sildemågerne, der er inddrappertet som skudte, er nedlagt i Danmark, heraf flest i august (22%), september (24%) og oktober (31%).

Blandt sildemåger ringmærket som unger eller ungfugle og genmeldt som døde er omkring 48% inddrappertet i løbet af det første leveår (fig. 9). I første leveår er flest genmeldt som døde i perioden juli-oktober. Også i efterfølgende år genmeldes flest som døde i perioden april-oktober, altså på det tidspunkt, hvor de opholder sig på vore breddegrader.

Den længstlevende sildemåge i det danske materiale blev mindst 28 år og 10 mdr. Fuglen blev mærket som redeunge på Anholt i juli 1973 og fundet død i det tyske Vadehav i juni 2002. Den ældste i Europa blev 32 år og 9 mdr. (Staav 2001).

English summary

The lesser black-backed gull is a common breeding bird in Denmark with an estimated population of 4,000-6,000 breeding pairs. A population of the subspecies *fuscus* formerly bred on the Danish island of Græsholm in the Baltic Sea, but this population became extinct in the 1990s. Today, most of the Danish breeding population belongs to the subspecies *intermedius*. The lesser black-backed gull is a common passage migrant in April-May and August-September.

In Denmark the first lesser black-backed gull was ringed in 1927, with the majority ringed in the 1930s and between the 1960s and 1990s. The greatest number were ringed in

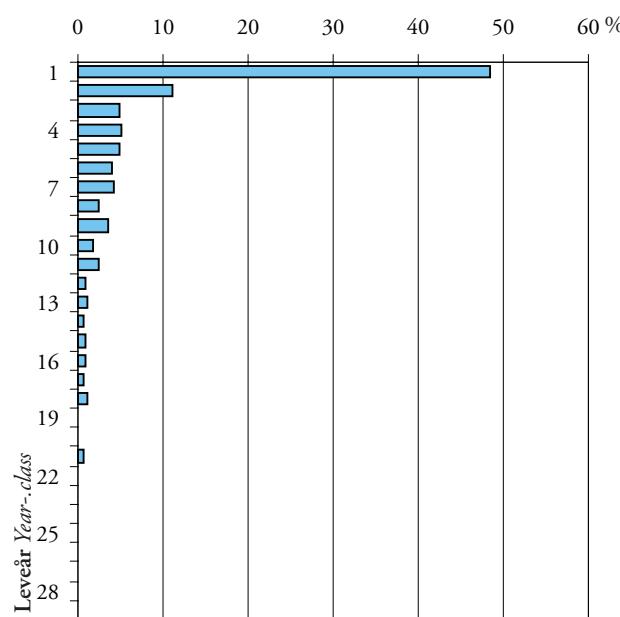

Fig. 9. Aldersfordeling af sildemåge ringmærket som redeunger eller ungfugle i deres første efterår og genmeldt som døde (n=577). Distribution on year-class of lesser black-backed gull ringed as nestlings or juveniles in their first autumn and recovered as dead (n=577).

1973 (1,060). Seventy-five per cent of the recovered birds were ringed on the island of Anholt in Kattegat, 13 % on Græsholm and 5 % on Hirsholmene. Most birds were ringed as chicks in June-July.

The *fuscos* birds from Græsholm left the colony in August-September. Some birds were recovered in the inner Danish waters during autumn, but the majority migrated S in September. Two alternative routes were used: one due south through central Europe, and one SW via the Black Sea. The routes seemed to converge in the eastern Mediterranean (September-October). Some birds wintered in this region and others continued to Lake Victoria in East Africa, where the earliest bird was recovered on 10 October. A few birds ringed on Græsholm have been recovered in West Africa south of the Sahara.

Most of the gulls ringed in other parts of Denmark belong to the *intermedius* subspecies. These birds disperse from the colonies in August, with the autumn migration starting in September. The majority migrate through the English Channel and along the European west coast to the Iberian Peninsula,

which they reach in mid-October. Some birds winter along the coastal sites of the Iberian Peninsula, while others continue to West Africa from where birds have been recovered from Morocco in the north to Ghana in the south. Some of the gulls take a more southerly route through the European continent to winter sites in the Mediterranean. Two brood mates that hatched on the island of Saltholm in Øresund migrated in two different directions: one was recovered in the southern part of the Netherlands in autumn, the other was recovered in Tunisia in winter.

The spring migration takes place in March-April, and lesser black-backed gulls seem to reverse the routes used during autumn. Outside the breeding season, gulls from Norway, Sweden and Finland have been recovered in Denmark. The first visitors arrive in August, with the number of visitors culminating in September. The majority of the visitors have left the country by the end of October. Eighty-one foreign lesser black-backed gulls from Britain, Sweden, Norway, Belgium and the Netherlands have been recovered in Denmark in the breeding season, some as adults in the colonies.